

**EENS
DADER,
ALTIJD
DADER?**

7 schadelijke mythes
over zedenfeiten

**EENS
DADER,
ALTIJD
DADER?**

Inhoud

Intro	7
Waar kan je terecht voor hulp?	13
Mythe 1:	
Toestemming is altijd helder	17
Mythe 2:	
Iedere dader is een monster	51
Mythe 3:	
Echte slachtoffers gedragen zich zo	97
Mythe 4:	
Eens dader, altijd dader?	123
Mythe 5:	
Vrouwen doen zo iets toch niet?!	151
Mythe 6:	
Waar rook is, is vuur	189
Mythe 7:	
‘Maar ik heb niemand aangeraakt, toch?’	221
‘U maakt met uw berichtgeving mensen kapot, mijnheer.’	
De visie van een journalist	243
Outro	303
Referenties	309
Dankwoord	325
Over de auteurs	326

Intro

1 april 2025

De rechtbank in Leuven doet uitspraak in een dossier van verkrachting. De beklaagde wordt schuldig bevonden, maar krijgt geen effectieve straf. De rechtbank verleent hem een opschorting, een gunst die de wetgever onder bepaalde omstandigheden mogelijk heeft gemaakt en die een rechter na grondig beraad kan toekennen.

De berichtgeving volgt snel. ‘Gynaecoloog in spe verkracht studente, maar krijgt geen straf.’ In enkele uren tijd verspreidt deze boodschap zich over heel België. Niet veel later verschijnen ook de naam en foto van de veroordeelde op sociale media.

De maatschappelijke verontwaardiging liet zich meteen voelen. Waar is gerechtigheid? Was dit geen schoolvoorbeeld van klassenjustitie? Zou dezelfde beslissing ook genomen zijn mocht de veroordeelde geen veelbelovende student geneeskunde was geweest? Wat met de toekomst van het slachtoffer? Op sociale media, in opiniestukken, en televisieprogramma's werd de uitspraak uitvoerig besproken, nog voor het vonnis zelf werd gelezen.

Wie het vonnis zelf ter hand nam, kreeg echter een vollediger beeld van de zaak dan de krantenkoppen lieten uitschijnen. Dat wil niet zeggen dat iedereen het plots eens was met de rechtbank. Dat hoeft ook niet. Wel kon men de beslissing beter beoordelen wanneer men kennisnam van de overwegingen die aan de basis lagen. Dat verschil is enorm belangrijk. We hoeven het niet altijd met elkaar eens te zijn. Een gezonde rechtsstaat leeft net van debat, kritiek en verschillende meningen. Maar we moeten wel durven luisteren, en onze blik openhouden, ook bij moeilijke thema's die snel controverse kunnen opwekken.

Wanneer verontwaardiging haar doel voorbijschiet

Vanuit hun dagelijkse praktijk als zedenadvocaten herkennen Emma Martin en Manon Cop deze controversen maar al te goed. Vrijwel geen enkele rechtstak roept zoveel emoties op als het seksueel strafrecht, waarin zij dagelijks te maken krijgen met dossiers over seksueel misbruik. Ook co-auteur prof. Kasia Uzieblo wordt geregeld met die controversen geconfronteerd. Zij voert onder meer onderzoek naar plegerschap en naar de vraag hoe we seksueel geweld zo goed als mogelijk kunnen voorkomen. Dat werk ligt bijzonder gevoelig; ze ontving er zelfs doodsb bedreigingen voor.

Wie plegerschap probeert te begrijpen, wordt al snel verweten plegers te willen vergoelijken of vrijpleiten. Nochtans is het doel precies om schade te voorkomen: schade aan slachtoffers en hun omgeving, aan de samenleving én aan het leven van de pleger zelf. Begrijpen is niet hetzelfde als goedpraten. Het is wel een noodzakelijke voorwaarde om verantwoordelijkheid te bevorderen, verandering zo effectief mogelijk te bewerkstelligen en nieuw slachtoffer- en plegerschap te voorkomen.

Deze auteurs werken ook met slachtoffers. Zo zien zij van nabij hoe simplistische berichtgeving en hardnekkige mythes slachtoffers en hun naasten kunnen raken. Dat bleek evenzeer na de veelbesproken Leuvense verkrachtingszaak. Vanuit oprechte betrokkenheid en verontwaardiging nam de samenleving het op voor het slachtoffer. Maar er klonk tevens onbegrip over het feit dat zij zich wél kon neerleggen bij het vonnis en daar zelfs tevreden mee was. Het voorbeeld toont hoe goedbedoelde verontwaardiging slachtoffers opnieuw kan voorschrijven wat zij horen te voelen, denken of verlangen en hoe het diegenen kan treffen voor wie men net wil opkomen. Zulke verwachtingen kunnen namelijk leiden tot nog meer twijfel, schaamte, angst en zelfverwijt bij slachtoffers, of tot het gevoel niet te beantwoorden aan het beeld van een ‘echt’ slachtoffer.

Dat seksueel misbruik zoveel emoties oproept, is begrijpelijk. Net als andere vormen van ernstig geweld raakt het aan fundamentele aspecten van menselijke waardigheid, lichamelijke en psychische integriteit, veiligheid en vertrouwen. Verontwaardiging en emotie zijn dan ook vanzelfsprekend en terecht. Problematisch wordt het echter wanneer die reacties steunen op onvolledige informatie of misverstanden en uiteindelijk vastroesten in hardnekkige mythes. Want hoe begrijpelijk of logisch die mythes soms ook lijken, ze helpen slachtoffers, plegers, omstanders noch de samenleving zelden vooruit.

De vraag ‘als één vonnis zoveel misverstanden blootlegt, hoeveel andere misverstanden bestaan er dan nog over zedenfeiten?’ vormde de start van dit boek. De auteurs zien het immers als hun uitdaging om de mythes en misverstanden zoveel als mogelijk de wereld uit te krijgen en een evenwicht te vinden tussen de juridische realiteit en de menselijke verhalen achter elk dossier, met ruimte voor een maatschappelijk debat waarin slachtoffers, daders en hun omstanders een plaats krijgen.

Mythes over zedenfeiten kunnen niet vanuit één perspectief doorgrond worden. Het seksueel strafrecht bevindt zich op het kruispunt van verschillende disciplines. Wie seksueel geweld en de complexe realiteit van slachtoffer- en plegerschap werkelijk wil begrijpen, moet daarom niet alleen kijken naar wat de wet voorschrijft, maar ook naar wat onder meer de psychologie, psychiatrie en criminologie ons leren. Daarbij zijn zowel wetenschappelijke kennis als ervaringen uit de praktijk onmisbaar: onderzoek helpt ons aannames kritisch te toetsen, terwijl de praktijk zichtbaar maakt hoe geweld, slachtofferschap en plegerschap zich in concrete situaties manifesteren. Vanuit onze verschillende professionele achtergronden sloegen we daarom de handen in elkaar om een aantal hardnekkige mythes onder de loep te nemen en te toetsen aan wat het recht, de wetenschap én de praktijk ons vertellen.

De media als waakhond én beeldvormer

Seksueel geweld is een sterk polariserend thema. Uitspraken in zedenzaken maken dan ook vaak hevige reacties los: voor de ene is een straf te streng, voor de andere onbegrijpelijk mild. In onze eigen praktijk ervaren we van nabij hoe berichtgeving en de publieke reacties daarop kunnen doorwerken. Ze beïnvloeden niet alleen het vertrouwen in justitie, maar kunnen ook slachtoffers, plegers, hun naasten en de professionals die met hen werken, rechtstreeks raken.

Daarom kon in dit boek ook het journalistieke perspectief niet ontbreken. De media vervullen een cruciale en maatschappelijk noodzakelijke rol: als waakhond van justitie, als bron van informatie en als vertaler van complexe dossiers naar een breed publiek. Voor de meeste burgers vormen nieuwsberichten, krantenartikelen en sociale media dan ook de belangrijkste - en soms enige - bron van informatie over strafzaken. Uit de Justitiebarometer van de Hoge Raad voor de Justitie uit 2024 bleek dat ongeveer acht op de tien respondenten hun informatie over justitie via de nieuwsmedia verkrijgen. Hoe zedenzaken in de media worden voorgesteld, is dus niet zonder betekenis. Dat toont ook wetenschappelijk onderzoek aan. Hieruit blijkt dat media mee vorm geven aan ons begrip van seksueel geweld en aan onze opvattingen over slachtoffers en zedenplegers. De keuze van dossiers, woorden, beelden en invalshoeken kan bepaalde mythes ter discussie stellen, maar ze ook onbedoeld bevestigen. Dat betekent niet dat de verantwoordelijkheid voor hardnekkige mythes uitsluitend bij de media ligt, maar evenmin mogen we blind zijn voor de mogelijke nefaste rol van berichtgeving.

Precies omdat journalistiek zowel deel van het probleem als van de oplossing kan zijn, verdient dit perspectief een volwaardige plaats in dit boek. Daarvoor mochten we een beroep doen op niemand minder dan Dirk Leestmans. Als criminoloog van opleiding en gedreven journalist verdiept hij zich al jarenlang in het thema justitie,

zonder daarbij moeilijke of gevoelige onderwerpen uit de weg te gaan. Vanuit die expertise sluit hij dit boek af met zijn kritische visie op de complexe wisselwerking tussen media, publieke opinie en justitie, alsook op de verantwoordelijkheid die niet alleen journalisten, maar ook professionals en burgers dragen wanneer zij over seksueel geweld communiceren.

Zeven mythes onder de loep

Dit boek is geen pleidooi voor het minimaliseren van zedenfeiten, integendeel. Evenmin willen wij de maatschappelijke verantwoordelijkheid hierover wegedeneren. Emoties mogen en moeten hun plaats hebben in het debat over seksueel geweld. Die emoties zullen tijdens het lezen van dit boek misschien ook naar boven komen. Toch hopen we dat er ruimte kan blijven bestaan voor een respectvol debat, waarbij onze verschillende standpunten naast elkaar, maar niet noodzakelijk tegenover elkaar, moeten staan. Waarbij ook ruimte is voor onderbouwing vanuit de praktijk én wetenschap.

In dit boek nemen we zeven hardnekkige mythes onder de loep. Die keuze was allesbehalve eenvoudig, want er bestaan er nog veel meer. We kozen voor misvattingen waarmee we in ons werk telkens opnieuw worden geconfronteerd. Sommige zult u wellicht herkennen. Misschien heeft u zich er zelf ooit over uitgesproken of gelooft u er vandaag nog steeds in. Dat is geen verwijt, maar een uitnodiging om samen te onderzoeken waar deze overtuigingen vandaan komen en waarom ze standhouden.

We bekijken hoe deze mythes door ons juridische landschap worden ontkracht, maar soms ook onbedoeld worden gevoed. We leggen ze naast de bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek en toetsen ze aan ervaringen uit de dagelijkse praktijk met plegers, slachtoffers en naasten. Aan de hand van casussen uit onze eigen werkvelden

- steeds bewerkt en geanonimiseerd - laten we zien hoe complex en weerbarstig de werkelijkheid kan zijn.

Dit boek wil emoties of verontwaardiging alleszins niet uitwissen. Ook na het lezen mag u geraakt, boos of verontwaardigd zijn. Wel pleiten we ervoor om standpunten niet uitsluitend op gevoelens of intuïties te baseren, maar ze ook te voeden met wetenschappelijke kennis en praktijkervaring. We bieden geen pasklare antwoorden, want die hebben wij evenmin, maar hopen andere vragen op te roepen, nieuwe inzichten aan te reiken en verdere reflectie mogelijk te maken. Als dit boek u uitnodigt om met een open en kritische blik naar deze complexe werkelijkheid te kijken, dan heeft het zijn doel bereikt.

We willen de lezer alvast bedanken om te lezen, te luisteren en ruimte te laten voor de vele perspectieven die nodig zijn om deze complexe werkelijkheid beter te begrijpen.

Emma Martin
Manon Cop
Kasia Uzieblo
Dirk Leestmans
9 augustus 2026

Dit boek ging in augustus 2026 in redactie. Latere wetswijzigingen en nieuwe inzichten uit wetenschap of praktijk konden daarom niet meer worden opgenomen. De QR-codes in dit boek nodigen u uit om bijkomende informatie en bronnen te raadplegen. Alle casussen zijn geanonimiseerd en op bepaalde punten aangepast om de privacy van de betrokkenen te waarborgen. Wie zichzelf of een bekende situatie in een casus meent te herkennen, moet er rekening mee houden dat eventuele gelijkenissen louter toevallig kunnen zijn.

Waar kan je terecht voor hulp?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld hebben vaak een diepe impact. Of je nu zelf slachtoffer bent, je zorgen maakt om iemand, een naaste wil ondersteunen of worstelt met je eigen gedachten of gedrag: je hoeft er niet alleen voor te staan. Er bestaan verschillende organisaties die informatie, advies en professionele hulp bieden.

Omdat het hulpaanbod voortdurend evolueert, verwijzen we graag naar onderstaande websites. Daar vind je een actueel overzicht van de beschikbare ondersteuning in Vlaanderen.

1. BEN JE SLACHTOFFER OF EEN NAASTE?

Op de website Slachtofferzorg Vlaanderen vind je betrouwbare informatie over seksueel geweld en seksueel misbruik, evenals een overzicht van de verschillende hulp- en ondersteuningsmogelijkheden. Je vindt er onder meer informatie over de Zorgcentra na Seksueel Geweld, diverse anonieme hulplijnen, de politie, gespecialiseerde hulpverlening, Child Focus en andere relevante organisaties.

Scan deze QR-code om de website Slachtofferzorg Vlaanderen te raadplegen.

2. ZOEK JE HULP OMDAT JE JE ZORGEN MAAKT OVER JE EIGEN SEKSUELE GEDACHTEN OF GE-DRAG?

Via de sociale kaart van het Universitair Forensisch Centrum (UFC) vind je een overzicht van gespecialiseerde hulpverlening voor mensen die ondersteuning zoeken rond seksueel grensoverschrijdend gedrag of het voorkomen ervan.

Scan deze QR-code om de sociale kaart van het Universitair Forensisch Centrum te raadplegen.

Daarnaast kan je ook terecht bij Stop it Now!, een organisatie die anoniem advies en gratis ondersteuning biedt aan iedereen die zich zorgen maakt over eigen seksuele gedachten of gedrag ten aanzien van minderjarigen, of die bezorgd is om iemand uit zijn of haar omgeving.

Scan deze QR-code om de website van Stop it Now! te raadplegen.

3. IS ER ACUUT GEVAAR?

Wanneer iemand zich in onmiddellijk gevaar bevindt of er dringend medische of politionele hulp nodig is, aarzel dan niet om de hulpdiensten (politie, ambulance of brandweer) te contacteren via het telefoonnummer 112.

Mythe 1:

**Toestemming is
altijd helder**

Toestemming. Iedereen gebruikt het woord, en de meesten denken wel te weten wat het betekent. In het dagelijkse leven lijkt het eenvoudig: ja is ja, nee is nee. Maar zodra het over seksueel contact gaat, wordt datzelfde begrip plots veel complexer, meer beladen en wordt het vaak ook verkeerd begrepen. Wie zedenzaken van dichtbij meemaakt als jurist, advocaat, hulpverlener, politie of magistraat weet hoe fundamenteel toestemming is. Toch heerst er in het publieke debat opvallend veel discussie en verwarring: wat is toestemming precies? Wanneer is ze aanwezig, wanneer ontbreekt ze, en wat gebeurt er in alle grijze zones daartussen?

In gesprekken over seksueel gedrag duiken vaak opnieuw dezelfde overtuigingen op: 'Je moet toch duidelijk nee zeggen als je iets niet wil?', 'Maar ze ging mee naar huis, dus...', 'Als iemand niet vecht of roept, dan wil die het toch?' of 'Je kan toch niet voor elke handeling expliciet vragen of het oké is?' Deze aannames klinken misschien logisch, maar ze kloppen vaak niet met hoe mensen in werkelijkheid reageren, en al helemaal niet met hoe het strafrecht naar seksuele integriteit kijkt.

1. TOESTEMMING IN HET ALGEMEEN

Toestemming is geen detail. Het is het kernbegrip dat de grens bepaalt tussen gewenst contact en strafbaar gedrag. Precies daarom is het belangrijk dat iedereen goed weet wat een geldige, vrije en geïnformeerde toestemming inhoudt.

De wetgever heeft daarom in 2022 expliciet vastgelegd wat onder seksuele toestemming wordt verstaan. Toestemming moet altijd vrij, geïnformeerd en uit eigen wil worden gegeven, en die vrije wil wordt beoordeeld in het licht van alle omstandigheden. Het feit dat iemand zich niet verzet tijdens een seksuele daad, betekent dus niet dat er toestemming is. Bovendien kan toestemming op elk

moment worden ingetrokken, zowel vóór als tijdens het seksuele contact. Er is geen geldige toestemming wanneer iemand zich in een kwetsbare toestand bevindt waardoor de vrije wil wordt aangetast – bijvoorbeeld door angst, alcohol of drugs, ziekte of een beperking. Evenmin is er toestemming wanneer er sprake is van bedreiging, geweld, dwang, verrassing, misleiding of een andere strafbare gedraging. En ten slotte: een bewusteloze of slapende persoon kan nooit toestemming geven.

Dat klinkt allemaal logisch wanneer je het zo leest, maar in de praktijk merken we dat het begrip vaak tot discussie leidt. Er zijn talloze uiteenlopende situaties waarin de invulling van ‘toestemming’ minder zwart-wit blijkt dan men denkt en waarin hardnekkige mythes blijven opduiken over wat wel of geen geldige toestemming is.

In het vervolg van dit hoofdstuk bespreken we enkele van die mythes. We gaan in op vragen rond toestemming wanneer iemand alcohol of drugs heeft gebruikt, hoe toestemming werkt in een bdsm-context, en waarom een slachtoffer zich vaak niet verzet, ook al wil hij of zij de seksuele handeling eigenlijk niet.

2. TOESTEMMING EN ALCOHOL OF ANDERE VERDOVENDE MIDDELEN

In dit onderdeel staat één thema centraal: seks en intoxicatie. De Leuvense zaak rond de geneeskundestudent die werd veroordeeld voor verkrachting maar geen effectieve straf kreeg, bracht een storm aan debat teweeg. Niet alleen over de vraag of er al dan niet sprake was van klassenjustitie – een discussie die we in dit boek buiten beschouwing laten – maar vooral over dronken seks. Plots bleek hoe weinig duidelijkheid er bestond over wat wel en niet mag wanneer alcohol in het spel is, terwijl iedereen er toch een uitgesproken mening over had.

Mensen stelden ons vaak ook concrete vragen: Mag ik nog seks hebben als ik alcohol heb gedronken of drugs heb gebruikt? Mag ik seks hebben met iemand die onder invloed is? Moet ik vóór we naar huis gaan dan een soort contract opstellen om te bevestigen dat we het allebei willen? Of moet ik mijn bedpartner zelfs eerst laten blazen om zijn of haar alcoholniveau te weten? Het lijken misschien extreme scenario's, maar het zijn echte vragen die wij in de praktijk nog altijd regelmatig krijgen van bezorgde burgers. Ze illustreren hoe groot de verwarring is over wat wel en geen geldige toestemming is wanneer alcohol of drugs in het spel zijn.

Deze ‘Leuvense verkrachtingszaak’ is helaas maar een van de vele dossiers waar toestemming, seks en alcohol door elkaar lopen. Ook in onze praktijk krijgen we geregeld zaken binnen waarbij er discussie is over de vraag of iemand wel in staat was om in te stemmen met de seksuele handelingen die hebben plaatsgevonden of die persoon daar te dronken voor was. De casus die we hieronder bespreken, toont hoe weinig zwart-wit zulke situaties vaak zijn.

CASUS - Thomas en Sien

Thomas en Sien zijn twee oude vrienden die elkaar toevallig weer tegen het lijf lopen in een café in Gent. Ze dronken allebei wat glazen alcohol terwijl ze urenlang op het terras zaten. Vrienden die erbij waren, verklaarden later dat Sien op een bepaald moment ‘heel dronken’ was: ze kon nauwelijks nog rechtstaan en had zelfs overgegeven. Na het cafébezoek gingen ze samen iets eten in een Italiaans restaurant. Daar bestelde Sien een glas wijn, dat ze opdronk. Later die avond, na het eten, reden ze elk met de fiets – ongeveer drie kilometer – naar het appartement van Thomas. Beiden raakten zonder vallen of incidenten thuis. In het appartement kwamen seksuele handelingen tot stand.

Een paar dagen nadien deed Sien aangifte van verkrachting. Ze verklaarde dat ze een volledige black-out had, nog had overgegeven en geen toestemming had gegeven voor de seks. Thomas vertelde een heel ander verhaal: hij erkende dat ze aan het begin van de avond nog erg dronken was, maar na het eten was ze volgens hem opnieuw helder. Tijdens de seksuele handelingen zou er initiatief langs beide kanten zijn geweest: ze kleepte zichzelf uit en alles verliep volgens hem normaal, zelfs het afscheid. Hij had de ochtend nadien nog een sms'je van haar ontvangen dat ze goed thuis was geraakt en ze vroeg hem om nog eens af te spreken. Beide betrokkenen vertellen dus een heel ander verhaal over hoe de avond en de seksuele handelingen verlopen zijn.

De kernvraag waar we in dit hoofdstuk op ingaan, is dan ook: wanneer is toestemming nog rechtsgeldig als er alcohol in het spel is? Om die vraag te beantwoorden, duiken we eerst in de wet en de rechtspraak.

Wat zegt de wet?

De wet zegt duidelijk dat er géén geldige toestemming kan zijn wanneer iemand seksueel wordt benaderd terwijl er misbruik wordt gemaakt van zijn of haar kwetsbare toestand door verdovende middelen, waardoor de vrije wil is aangetast. Maar wat bedoelt de wetgever precies met die 'aantasting van de vrije wil'? Hoe kan je beoordelen of iemand nog voldoende wilsbekwaam is om in te stemmen? Dat is iets wat een rechtbank telkens opnieuw moet beoordelen, casus per casus, op basis van alle concrete omstandigheden. Er bestaan geen echt duidelijke objectieve criteria zoals: 'vanaf zoveel glazen' of 'vanaf een bepaald promille is er sprake van dermate onder invloed zijn dat

er geen toestemming meer kan zijn'. Dat zou ook niet logisch zijn: iemand die klein en tender is en zelden drinkt, kan veel sneller onder invloed zijn dan iemand die groter en zwaarder is en regelmatig alcohol drinkt. Soms zijn er wel toxicologische verslagen beschikbaar – bijvoorbeeld wanneer iemand snel na de feiten naar een Zorgcentrum na Seksueel Geweld of naar een spoeddienst is gegaan – die bijkomende aanwijzingen kunnen geven. Maar ook dan blijft het altijd gaan om een combinatie van alle omstandigheden in een dossier.

Denk bijvoorbeeld aan een situatie waarin camerabeelden tonen hoe iemand na het cafébezoek naar huis stapt: zwaar wankelend, voortdurend ondersteund en zelfs overgevend door overmatig alcoholgebruik. In zo'n geval is het duidelijk dat die persoon niet meer in staat was om uit vrije wil toestemming te geven voor seksuele handelingen.

Het wordt een stuk complexer wanneer de feiten minder duidelijk zijn en de verklaringen van beide partijen sterk uiteenlopen. De ene persoon zegt dat iedereen nog goed bij zinnen was en hoogstens licht aangeschoten, terwijl de andere partij beweert stomdronken te zijn geweest. Als er dan geen camerabeelden of toxicologisch onderzoek beschikbaar is, maar bijvoorbeeld alleen enkele sms'jes van die nacht – berichten met weliswaar typfouten, maar nog steeds een min of meer samenhangende communicatie – dan is de beoordeling veel minder eenvoudig. In zulke situaties is het niet meteen duidelijk of de vrije wil zodanig was aangetast dat er geen sprake kon zijn van geldige toestemming.

Wat wel belangrijk is om duidelijk te stellen, is dit: iemand kan alcohol gedronken hebben en tóch geldig toestemming geven voor seks. Alcoholgebruik sluit toestemming dus niet automatisch uit. Heel wat mensen hebben al seks gehad nadat ze wat gedronken hadden. Dat is zeker niet uitzonderlijk: alcohol maakt grenzen vaak wat losser en net dat is soms de reden waarom mensen drinken.

Precies daarom moet men in verkrachtingsdossiers telkens opnieuw naar de context kijken: wanneer is de vrije wil zo aangetast dat iemand geen echte toestemming meer kan geven? Het is vaak een moeilijke afweging voor rechters en dan is er nog de cruciale vraag naar het bewijs. In veel zedenzaken gaat het om één woord tegen het andere, met twee verklaringen die volledig tegenover elkaar staan. De rechtbank moet dan beoordelen of bewezen is, buiten elke redelijke twijfel, dat er sprake was van een ongeldige toestemming en van een misdrijf. Dat blijft in dit soort dossiers vaak een grote uitdaging, maar een veroordeling in een zedenzaak zonder bekentenis is zeker niet onmogelijk. Een rechtbank kan tot een bewezenverklaring komen op basis van elementen zoals getuigenverklaringen, berichtverkeer, camerabeelden, DNA-analyse, toxicologisch onderzoek en medische vaststellingen.

CASUS - Wat gebeurde met Thomas en Sien?

In deze zaak oordeelde de rechtbank dat niet met voldoende zekerheid bewezen kon worden dat Sien zó dronken was dat ze geen toestemming kon geven voor de seksuele handelingen. Thomas werd daarom vrijgesproken. Een element dat volgens ons zwaar doorwoog in de beoordeling was het feit dat Sien die avond nog drie kilometer zelfstandig had kunnen fietsen.

Wat er zich exact heeft afgespeeld, weten alleen Thomas en Sien. Maar in onze rechtsstaat geldt: wanneer een rechtbank twijfelt, moet zij de beklaagde vrijspreken. Het is cruciaal dat we niemand als 'verkrachter' bestempelen wanneer dat niet met zekerheid kan worden vastgesteld. Tegelijkertijd is het bijzonder jammer dat veel dossiers uiteindelijk worden geseponneerd en slachtoffers niet de

erkenning krijgen die ze verdienen omdat niet kan worden bewezen welke verklaring de meest geloofwaardige is.

Zedenzaken zijn nu eenmaal moeilijk te bewijzen. Ze gebeuren meestal zonder getuigen, er zijn zelden camerabeelden van de seksuele handelingen, en in veel dossiers blijft het gaan om het woord van de ene partij tegenover dat van de andere. Daardoor is men sterk afhankelijk van steunbewijzen en van een zorgvuldig, volledig onderzoek.

Daarom willen we één belangrijke boodschap meegeven: wie slachtoffer wordt van seksueel geweld, staat er niet alleen voor. Het is belangrijk, als je je hier klaar voor voelt, om zo snel mogelijk contact op te nemen met een Zorgcentrum na Seksueel Geweld. Daar krijg je onmiddellijk medische zorg en psychologische ondersteuning in een veilige omgeving. Indien nodig kan er ook forensisch bewijs worden veiliggesteld, terwijl je nadien nog altijd zelf de tijd en ruimte hebt om te beslissen of je al dan niet een officiële klacht wil indienen.

In de zaak van Sien was er bijvoorbeeld geen objectief medisch bewijs dat haar toestand op het moment van de feiten kon aantonen. Als er kort na de feiten een medische vaststelling of bloedafname had plaatsgevonden, had dat mogelijk bijkomende objectieve elementen opgeleverd die de rechtbank in haar beoordeling had kunnen meenemen. Uiteraard valt achteraf nooit met zekerheid te zeggen of dit tot een andere uitspraak zou hebben geleid. Wel toont deze zaak aan hoe waardevol tijdige medische hulp kan zijn, zowel voor de zorg voor het slachtoffer als voor een eventueel later gerechtelijk onderzoek.

CASUS - Alice

We vertellen hier het verhaal van Alice. Zij was met vriendinnen een weekendje in Antwerpen en ging 's avonds uit. In een dansclub leerde ze Pieter kennen. Ze dronken samen enkele glazen alcohol, maar ze voelde zich de hele avond goed. Tot plots haar herinneringen wegvielen. Ze weet nog vaag dat ze in een taxi zat. Daarna ziet ze flarden: Pieter die boven op haar ligt en haar penetreert, terwijl zij 'auw', 'nee' en 'stop' zegt en hem probeert weg te duwen. Ze herinnert zich ook dat hij zei: 'Ah, je gaat wat tegenstribbelen. Dat is niet erg, daar word ik geiler van.' Voor de rest weet ze helemaal niets meer. Ze heeft een black-out.

De volgende ochtend wordt Alice wakker in een onbekend appartement. Ze is suf, gedesoriënteerd en haar gsm is verdwenen. Ze verzamelt haar kleren en strompelt terug naar haar hotel. Haar vriendinnen merken meteen dat er iets grondig mis is en brengen haar onmiddellijk naar een Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG). In het Zorgcentrum na Seksueel Geweld krijgt Alice medische en psychologische hulp, en worden meteen stalen genomen: een toxicologisch onderzoek, een onderzoek naar verwondingen op haar lichaam en een DNA-afname. Het onderzoek levert cruciale vaststellingen op: er worden restanten van de verdovende stof GHB in haar bloed aangetroffen, mannelijk DNA, spermasporen in haar vagina en talloze blauwe plekken over haar lichaam.

Daarna doet ze aangifte bij de gespecialiseerde zedeninspecteurs die steeds ter plaatse zijn bij het Zorgcentrum na Seksueel Geweld. In het proces-verbaal wordt genoteerd dat Alice duidelijk zwaar onder de indruk van de feiten is. Alice kan zich niet meer herinneren waar het appartement zich bevond en kent enkel de voornaam van Pieter. Toch slaagt de politie erin om via camerabeelden haar traject te reconstrueren en Pieter te identificeren en te arresteren.

Pieter ontkent dat er ooit seks is geweest. Zijn DNA wordt in opdracht van de magistraat afgenomen. Wanneer blijkt dat zijn DNA overeenkomt met de aangetroffen sporen, moet hij toegeven dat er wel seksueel contact was. Hij houdt echter vol dat dit met toestemming gebeurde. De rechtbank ging niet mee in zijn verdediging en achtte zijn verklaring compleet ongeloofwaardig, rekening houdende met de hele context. Pieter wordt veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van vijf jaar.

Scan deze QR-code om de aflevering *Dronken seks: mag dat nog?* uit de podcast *Studio Z* van auteurs Manon Cop en Emma Martin te beluisteren.

3. TOESTEMMING EN BDSM

Geschreven in samenwerking met prof. dr. Manuel Morrens

Wat is bdsm?

Bdsm is een verzamelnaam voor een brede waaier aan consensuele praktijken rond machtsspel, intensere sensaties en rituele vormen van intimiteit. Hoewel deze vorm van beleving de laatste jaren zichtbaarder werd in populaire cultuur en media, blijft bdsm in het publieke debat omgeven door taboes en misverstanden. Veelgehoorde uitspraken zoals 'bdsm is altijd gewelddadig', 'mensen die aan bdsm doen, hebben psychische problemen' of 'bdsm-relaties zijn per definitie ongelijkwaardig' tonen hoe sterk stereotiepe denkbeelden nog aanwezig zijn. Die mythen dragen ertoe bij dat bdsm voor velen een taboe blijft. Films en boeken zoals *Fifty Shades of Grey* en *Babygirl* maakten het onderwerp wel bespreekbaarder, maar schetsen tegelijk een beperkt en vaak vertekend beeld, waardoor veel onduidelijkheid blijft bestaan over wat bdsm werkelijk inhoudt.

Wat is bdsm dan eigenlijk? De term verwijst naar *bondage & discipline, dominance & submission*, en *sadism & masochism*. In essentie draait het om machtsspel, controle en overgave en dat altijd op basis van wederzijdse toestemming. Van Dale omschrijft sadomasochisme als het seksuele genot dat iemand kan halen uit pijn of vernedering binnen een dynamiek van dominantie en onderdanigheid. Toch gaat bdsm veel verder dan pijnprikkels alleen: het omvat een brede waaier aan praktijken en rollen, variërend van fysieke technieken tot psychologische spelvormen, symboliek en fetisjvormen. De diversiteit binnen bdsm is dus aanzienlijk groter dan het stereotiepe beeld van zwepen of handboeien. Ook belangrijk is dat bdsm niet per se seksuele handelingen omvat. Die kunnen uiteraard deel uitmaken van het gebeuren, maar consent voor bdsm impliceert niet automatisch consent voor seksueel contact.

Recent wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit van Antwerpen bevestigt dat interesse in bdsm veel vaker voorkomt dan men doorgaans denkt. Ongeveer 70 procent van de Vlamingen geeft aan al eens een nieuwsgierigheid naar een vorm van bdsm-fantasie of -activiteit te hebben ervaren. Een aanzienlijk deel heeft die fantasie ook al in de praktijk omgezet. Tegelijkertijd bestaat er een opvallende kloof tussen deze persoonlijke nieuwsgierigheid en de maatschappelijke perceptie rond bdsm. Zo tonen bevragingen dat een deel van de bevolking erg terughoudend blijft wanneer het gaat om vertrouwen in bdsm-beoefenaars in alledaagse sociale rollen, zoals babysitten of burenhulp. Het stigma rond bdsm is dus nog lang niet verdwenen, ondanks de brede interesse en de groeiende zichtbaarheid ervan.

Waarom vinden mensen bdsm aantrekkelijk? Dat heeft onder andere te maken met de nauwe relatie tussen pijn en plezier. Onder bepaalde omstandigheden kan een gecontroleerde, veilige pijnprikkel een gevoel van spanning of euforie opwekken. Dat komt doordat het lichaam stoffen aanmaakt die lijken op endorfines en

cannabinoïden, wat kan leiden tot een verhoogde roeservaring. Voor sommige mensen is precies die combinatie van spanning, vertrouwen en sensatie een belangrijk deel van de aantrekkingskracht.

Eén principe binnen de bdsm-community staat wel absoluut centraal: consent, ofwel toestemming. BdsM kan volledig oké en legaal zijn, op één voorwaarde: alles gebeurt op een veilige, vrijwillige en op voorhand duidelijk doorgesproken manier. Omdat bdsm werkt met thema's als macht, onderwerping, controle en intensere sensaties, is het risico op miscommunicatie of grensoverschrijdend gedrag groter wanneer afspraken ontbreken. Daarom zijn heldere regels, duidelijke communicatie, wederzijds respect en veiligheid de fundamenten waarop verantwoord en legaal bdsm-gebruik rust.

Is bdsm strafbaar?

BdsM gaat gepaard met geweld, slagen, verstikkingstechnieken en andere intense praktijken. Dat roept begrijpelijke vragen op: als ons strafwetboek slagen en verwondingen verbiedt, hoe zit het dan met bdsm? Want in deze context vragen mensen soms net om gecontroleerde pijn of onderwerping. Mag dat dan zomaar? Heft toestemming de strafwet op? Of bestaan er duidelijke grenzen?

Om die vragen te beantwoorden is het relevant om stil te staan bij een zaak die België diep heeft beroerd: de zogenaamde 'SM-rechter'-zaak. De film *SM-Rechter* (2009) maakte het verhaal bekend, maar zoals dat vaak gaat, bleek de realiteit complexer dan de filmische vertelling.

Scan deze QR-code om de aflevering *BDSM: waar ligt de grens?* uit de podcast *Studio Z* van auteurs Manon Cop en Emma Martin te beluisteren.

CASUS - De 'SM-rechter'

In deze zaak waren rechter Koen A. en zijn partner Magda de hoofdrolspelers. Op initiatief van Magda begon het koppel te experimenteren met bdsm. Wat startte als een privéfantasie groeide uit tot een intensere vorm van seksuele beleving. De grenzen werden steeds verder verlegd en het duo vond uiteindelijk dat bestaande clubs te veel beperkingen oplegden. Daarom organiseerden ze zelf bijeenkomsten, waarin zij de regels bepaalden en waar er ook alcohol werd gebruikt. Tijdens bepaalde sessies werden ook praktijken toegepast die zeer ver gingen – de vagina van Magda werd zo bijvoorbeeld dichtgenaaid.

Op een avond liep het volledig mis. De sessie werd gefilmd en uit de beelden bleek dat Magda herhaaldelijk het afgesproken stopwoord gebruikte. Toch werd niet gestopt. Door overmatig alcoholgebruik verloren de betrokkenen de controle, waardoor de situatie escaleerde.

Opvallend in dit verhaal is dat Magda zelf nooit klacht indiende. De zaak kwam aan het licht bij toeval, toen bij een huiszoeking bij de rechter het opgenomen videomateriaal van hun sessies werd gevonden. Hoewel Magda later aan de politie verklaarde dat alles met toestemming was gebeurd, bleek uit de beelden dat haar grenzen niet werden gerespecteerd.

Wat zegt het recht?

In het strafrecht geldt dat je iemand niet zomaar toestemming kan geven om je slagen en verwondingen toe te brengen. Toestemming is in principe geen rechtvaardigingsgrond voor dat misdrijf. Dat zien we ook in andere contexten dan bdsm:

denk aan georganiseerde gevechten tussen voetbalhooligans (*freefights*), waarbij beide partijen vrijwillig deelnamen, maar toch werden veroordeeld.

Er bestaan uitzonderingen waarbij men wel toestemming kan geven om zijn of haar lichamelijke integriteit in beperkte mate aan te tasten, denk bijvoorbeeld aan tatoeages, piercings of bepaalde sportcompetities zoals boksen of karate. Die toelatingen zijn echter expliciet in bijzondere wetten voorzien. Voor bdsm bestaat zo'n specifieke wettelijke uitzondering niet. Toch stelt de rechtspraak al lang dat wanneer handelingen kaderen binnen de vrijwillige seksuele beleving van een persoon, en dat gebeurt zonder overschrijding van diens wil, het strafrecht zich niet mag mengen in het privéleven.

Het Hof van Cassatie, het hoogste Belgische rechtscollege, heeft bdsm omschreven als een vorm van seksualiteitsbeleving waarbij partners bewust en vrijwillig lichamelijke vernedering of pijniging ondergaan als onderdeel van erotisch spel. Maar het Hof voegde daar iets cruciaals aan toe: toestemming is nooit absoluut en kan op elk moment worden ingetrokken. Een voorafgaand mondeling of schriftelijk 'contract' tussen partners geeft dus géén *carte blanche*. Het kan wel dienen als aanwijzing dat er vooraf afspraken zijn gemaakt, maar het heft de strafwet, die van openbare orde is, nooit op.

CASUS - Het oordeel in de SM-rechterzaak

De rechter werd in 1997 door het hof van beroep in Antwerpen veroordeeld tot één jaar voorwaardelijke celstraf voor opzettelijke slagen en verwondingen. De veroordeling betekende ook het einde van zijn carrière als magistraat. De feiten gingen volgens het hof zó ver dat zij een aantasting vormden van de menselijke waardigheid en er was geen sprake van een werkelijke toestemming op het moment van